KAPITALIZIRANOST HRVATSKOG BANKARSKOG SEKTORA

Boras, Zora

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:728594

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

KAPITALIZIRANOST HRVATSKOG BANKARSKOG SEKTORA

Mentor:

doc.dr.sc. Roberto Ercegovac

Student:

Zora Boras

Split, svibanj, 2016.

Sadržaj

1 UVOD 3

1.1 Definicija problema istraživanja 3

1.2 Ciljevi rada 4

1.3 Metode rada 4

1.4 Struktura rada 4

2 STRUKTURA KAPITALA BANAKA 5

2.1 Pojam bankarskog kapitala 5

2.2 Kategorizacija i definicije kapitala 6

2.4. Planiranje potreba za kapitalom 8

3 KAPITALNI ZAHTJEVI I REGULATORNO OKRUŽENJE 9

3.1. Definicija i značaj kapitala u tvrtkama 9

3.3. Pojmovna definicija i stavovi regulacije financijskog sustava 11

3.4. Regulatorne institucije bankarskog sustava 14

3.5.Objekti regulacije i evolucija regulatornih zahtjeva 18

4 HRVATSKI BANKARSKI SEKTOR I PRILAGODBA KAPITALNIM ZAHTJEVIMA 24

4.1 Analiza bankarskog sektora RH i očekivanja prilagodbe 24

4.2 Stabilnost hrvatskog bankarskog sektora 26

5 USPOREDBA ZADOVOLJAVANJA KAPITALNIH ZAHTJEVA U OSTALIM BANKARSKIM SUSTAVIMA 28

6 TUMAČENJE REZULTATA I BUDUĆI TRENDOVI 30

7 ZAKLJUČAK 32

LITERATURA 33

DODATAK…….....34

SAŽETAK/SUMMERY…….....…35

1 UVOD

1.1 Definicija problema istraživanja

Kapitalni zahtjevi za banke i investicijska društva dio su jedinstvenih pravila bankovne unije, te se njima u zakonodavstvu EU-a primjenjuje Sporazum Basel III o međunarodno dogovorenim standardima adekvatnosti kapitala.

Ti standardi sastoje se od:

a) Uredbe (uredba o kapitalnim zahtjevima-CRR)
b) Direktive (direktiva o kapitalnim zahtjevima-CRD IV)

Uredba o kapitalnim zahtjevima obavezna je za sve države članice EU-a, pa tako i za Hrvatsku, koja je u srpnju, 2013. godine postala članicom. CRR-om je određena likvidnost, kreditni rizik te bonitetni zahtjevi za investicijska društva i kreditne institucije (banke). Banka ovom uredbom zahtjeva izdvajanje dostatnog kapitala kako bi se mogli podmiriti neočekivani gubitci(ukoliko dođe do njih) i zadržavanje solventnosti tijekom kriznih razdoblja. Postotak rizikom ponderirane imovine način je na koji se izražavaju kapitalni zahtjevi koji kažu kako se za sigurniju imovinu izdvaja manje kapitala, dok za imovinu koja nosi više rizika izdvajaju veće količine kapitala, odnosno dodjeljuje joj se veći ponder rizika.

Direktiva o kapitalnim zahtjevima prenesena je u nacionalno pravo članica EU-a te se njom utvrđuju pravila o zaštitnim slojevima kapitala, primitcima i bonusima bankara, bonitetnom nadzoru i korporativnom upravljanju. Sve banke moraju održavati razinu kapitala kako bi se osiguralo da tijekom uspješnog razdoblja akumuliraju dovoljno osnovnog kapitala kako bi mogle pokriti gubitke u slučaju krize. Države članice imaju pravo zahtijevati od banaka da održavaju zaštitni sloj za sistemski rizik redovnog osnovnog kapitala, bonus je ograničen na omjer fiksnih i varijabilnih primitaka od 1:1. To znači da bonus može biti samo manji od fiksne plaće ili jednak toj plaći. Kad je riječ o upravljanju u konkurentnosti sve banke dužne su od 1. siječnja 2014. objavljivati broj zaposlenika u svakoj od svojih institucija i svoju neto bankarsku dobit.

Na osnovu gore predočenih konstatacija kao glavni problem istraživanja navodit će se otpornost hrvatskih banaka na gospodarske šokove i poboljšanje upravljanja rizikom.[1]

1.2 Ciljevi rada

Kako bi se što bolje riješio problem samog istraživanja potrebno je postaviti odgovarajući cilj, odnosno ciljeve ukoliko ih je više. Tako će se kao glavni cilj u ovom istraživanju postaviti usporedba zadovoljavanja kapitalnih zahtjeva hrvatskih banaka u odnosu na ostale napredne bankarske sustave. Ovim istraživanjem će se usporediti značaj kapitala u bankama u Republici Hrvatskoj u odnosu na strane bankarske sustave, te utjecaj različitih rizika na odluke o kapitalnih zahtjevima.
Ciljevi istraživanja jesu neodvojivi od istraživanja i analiza problema.

1.3 Metode rada

Analizom različitih izvora podataka, primjenom znanstvenih metoda i sintezom raznih saznanja na kraju rada doći će se do zaključka koja rješenja valja usvojiti a koja odbaciti, kao i na koja treba obratiti više pažnje u odnosu na ostale. Primarni i sekundarni podaci uzeti u obzir tijekom provedenog kabinetskog istraživanja , također će biti ključni element pri donošenju krajnjih odluka.

1.4 Struktura rada

Rad je sastavljen od sedam međusobno povezanih cjelina, koje će biti razrađene u nastavku. U uvodnom dijelu definirat će se problem istraživanja, ciljevi rada kao i metode koje su bile upotrijebljene za istraživanje.

[1]Kapitalni zahtjevi banaka za bankovni sektor-Consilium, dostupno na: http://www.consilium.europa.eu/

Drugim dijelom sustavno će se predočiti struktura kapitala banaka. Predočit će se definicije pojedinih vrsta kapitala kao i njihova zastupljenost u kapitalnim zahtjevima. Definirat će se funkcije kapitala te proces provedbe planiranja kapitalnih zahtjeva.

U trećem dijelu rada obradit će se kapitalni zahtjevi kroz regulatorno okruženje. Opisat će se regulatorne institucije bankarskog sektora, objekti regulacije, te će se razraditi evolucija regulatornih zahtjeva.

Četvrti dio će se osvrnuti na hrvatski bankarski sektor, njegovu strukturu i odnos s drugim bankovnim sektorima. Također će se utvrditi prilagodba kapitalnim zahtjevima, kako starim tako i novim. Objasnit će se i problemi kod uvođenja novih kapitalnih zahtjeva, kao i mogući rizici.

Peti dio sastojat će se od usporedbe zadovoljavanja kapitalnih zahtjeva u ostalim bankarskim sustavima. Istražit će se zastupljenost predviđenih kapitalnih zahtjeva u naprednim bankarskim sustavima u odnosu na manje razvijene bankarske sustave.

Protumačenim rezultatima i analizom budućih trendova biti će zaokružen šesti dio ovog rada.

Posljednje, sedmo poglavlje iznijeti će zaključak na temelju provedenog istraživanja.

2 STRUKTURA KAPITALA BANAKA

2.1 Pojam bankarskog kapitala

Bankarstvo, kao posebna grana ekonomije, praćeno je stalnim promjenama i nadograđivanjima nastalim kao rezultat ubrzane globalizacije koja je zahvatila cijelu svjetsku ekonomiju. Moderno bankarstvo prolazi kroz najburnije razdoblje od svog nastanka zbog pritiska stalne konkurencije, koju predstavljaju i druge financijske institucije pružajući usluge koje su nekada mogle samo banke. Ukoliko banke zadržale svoj status vodećih pružatelja financijskih usluga moraju korisnicima pružati adekvatna sredstva. Kako bi se što lakše shvatio pojam i struktura kapitala banaka počet će se s bilancom stanja. Bilanca stanja

financijski je izvještaj u mojem je prikazan pregled stanja aktive, pasive i kapitala banke. Iz bilance stanja proizlazi formula:

K(kapital)=A(aktiva) – O(obveze).

Iz ove formule može se iščitati uspješnost poslovanja banaka i svojevrsna garancija sigurnosti sredstava koja su uložena u banku.[2]

2.2 Kategorizacija i definicije kapitala

Kapital se kategorizira ovisno o njegovoj kvaliteti i riziku. S obzirom na zastupljenost i veličinu uloženog kapitala razlikujemo sljedeće vrste, koje ćemo pojedinačno definirati.

Osnovni kapital (Tier 1) je kapitala odgovoran za trajnost poslovanja. Ova vrsta kapitala omogućava banci nastavak njenih aktivnosti i osigurava joj solventnost. Najviša razina kvalitete osnovnog kapitala je redovni osnovni kapital (CET1).

Dopunski kapital (Tiel 2) koristi se u slučaju propasti kreditne institucije. On joj omogućava isplatiti deponente i vjerovnike višeg isplativog reda ukoliko banka postane insolventna.

Ukupan iznos kapitala koji banke i investicijska društva moraju održavati trebao bi iznositi najmanje 8% rizikom ponderirane aktive. Redovni osnovni kapital (Tiel 1), koji je kapital najviše razine kvalitete, trebao bi iznositi 4,5% rizikom ponderirane aktive.

Osim obveznog iznosa od 4,5 % osnovnog kapitala utvrđenog u uredbi o kapitalnim zahtjevima (CRR), sve banke moraju održavati zaštitni kapital i protuciklički kapital kako bi se osiguralo da tijekom uspješnog razdoblja akumuliraju dovoljno osnovnog kapitala kako bi mogle pokriti gubitke u slučaju krize.

Zaštitni kapital je kapital kojeg moraju održavati sve banke za najviše kvalitete svog kapitala (redovni osnovni kapital) u visini od 2,5 % ukupnog iznosa izloženosti banke riziku. Svrha zaštitnog sloja jest očuvanje kapitala banke. Ukoliko banka ne ispuni tu obvezu,morat će prekinuti i ograničiti isplate dividendi ili bonusa.

[2] Šehović, D., Ekspanzivna i restriktivna monetarna politika,2013. Dostupno na:http://www.ekonomija.ac.me/

Protuciklički kapital je bonitetni alat uveden kako bi se otklonili učinci gospodarskog ciklusa na kreditnu aktivnost banaka. On od banaka traži dodatni iznos kapitala (CET 1) u dobrim vremenima, kad je kreditni rast snažan. To se traži od banaka radi sigurnosti u razdobljima kada uspori gospodarska aktivnost ili se smanji.[3]

2.3. Funkcije bankarskog kapitala

Svaka banka mora držati dovoljno kapitala kako bi smanjila rizik deponenata i išla u susret svojim klijentima ili onima koji će to tek postati. Kapital banaka zadužen je za cijeli niz funkcija koje banci omogućavaju nesmetano poslovanje. Tako se u prvom redu ističu sljedeće funkcije: a)funkcije pokrivanja neočekivanih gubitaka, b)funkcije zaštite depozita, c)regulativna funkcija, d)funkcija financiranja, e)funkcija promocije inovacija i f)funkcija stvaranja povjerenja u banku. Promatrajući amortizaciju budućih, neočekivanih gubitaka primjećuje se kako od trenutka kada se operativne rezerve, koje služe za pokrivanje unaprijed predviđenih rizika, istroše dolazi do aktivacije kapitala banaka čija je uloga zaštitnička. Tako banka nadalje može nesmetano nastaviti s poslovanjem i obavljanjem aktivnosti, sve do trenutka kada se te zalihe ne istroše. Kapital banaka, također, ima funkciju zaštite depozita jer služi za isplatu depozita klijentima ukoliko dođe do gašenja banke. Kako bi se svjetsko, moderno, ekonomsko tržište što bolje osigurala osnovane su institucije za osiguranje depozita kod banaka (npr. Federalna korporacija za osiguranje depozita u SAD-u ili Fond za zaštitu depozita u Crnoj Gori). Te institucije osiguravaju depozite građana do određenog nivoa, i preuzimaju odgovornost za osiguranje depozita ukoliko dođe do bankovne likvidacije. Primjerice u Crnoj Gori je donesen Zakon o zaštiti depozita 2003. godine kojim je predviđeno da Fond za zaštitu depozita, čije su članice sve crnogorske poslovne banke, u slučaju stečaja banke vrši isplatu depozita do iznosa od 50.000 eura po deponentu, bez obzira na broj i vrstu depozita koje taj deponent posjeduje kod banke. Kada je riječ o regulativnoj funkciji tada se određenju minimalni standardi za osnivanje i funkcioniranje banaka. Kako bi se banke zaštitile od velikih gubitaka te sačuvali svoje depozite one aktiviraju posebna regulatorna tijela za praćenje aktivnosti kapitala kako bi se smanjio rizik poslovanja. Funkcija financiranja kapitala dio je pasive bilance, gdje se žele smanjiti troškovi financiranja od kojih su glavni troškovi tuđih sredstava. Što je bankarski sektor kapitaliziraniji to je veća mogućnost njegova

[3] Kapitalni zahtjevi banaka za bankovni sektor-Consilium, dostupno na: http://www.consilium.europa.eu/

promoviranja inovacija bilo u pogledu novih proizvoda ili kanala distribucije, bilo kod novih usluga. I zadnja, ali ne manje bitna, je funkcija stvaranja povjerenja u banku. Važna je iz razloga što na svoj način promovira financijske snage kod kreditora i deponenata.[4]

2.4. Planiranje potreba za kapitalom

Jaka konkurencija, sve rizičniji poslovi, povećanje inflacije, nestabilna svjetska ekonomija, povećanje operativnih troškova, pritisci regulatornih tijela i slično utječu na potrebe povećanja stope bankarskog kapitala, a preko toga i za sve većom potrebom planiranja dugoročnih potreba za kapitalom. Kako bi se smanjio rizik od nedostatka kapitala u budućem razdoblju i kako bi stopa kapitala na vrijeme bila pozicionirana na svjetsko tržište potreban je što bolji plan potreba za kapitalom.

Četiri temeljne komponente koje karakteriziraju planiranje kapitala su:

- Prva faza: Izrada ukupnog financijskog plana banke
- Druga faza: Određivanje odgovarajućeg iznosa kapitala odgovarajućeg za banku
- Treća faza: Određivanje količine kapitala koja se može interno prikupiti u banci kroz zadržani profit
- Četvrta faza: Izbor najprikladnijeg izvora kapitala koji je najprikladniji potrebama i ciljevima banke.

Izrada ukupnog financijskog plana banke prva je faza planiranja i u njoj je bitno odrediti koju vrstu banke želi imati menadžment. Potrebno je obratiti pozornost na pitanja o direktnoj vezi s izradom ukupnog financijskog plana banke. Osim toga, u ovoj fazi pozabavit će se projektiranjem financijskih izvještaja te količine kapitala koja bi bila u skladu za prethodno utvrđeni period. U drugoj fazi naglasak je na kapitalnim zahtjevima od strane regulatornih tijela koja vrše nadzor količine kapitala koje banka posjeduje. Određivanje količine kapitala koja se može interno prikupiti u banci kroz zadržan profit glavni je dio plana treće faze. U ovoj fazi menadžeri koji upravljaju kapitalom banaka moraju, na osnovu profita u banci,

[4] Šehović, D., Ekspanzivna i restriktivna monetarna politika,2013. Dostupno na:http://www.ekonomija.ac.me/

odlučiti koji će se nivo ostvarenog profita raspodijeliti glavnim akterima banke u vidu dividendi, a koji će iznos ostati u banci. Na posljetku, četvrta faza je faza u kojoj se vrši izbor onog kapitala koji je najbolji za banku, uzimajući u obzir uslove na tržištu kapitala u slučaju potrebe emitiranja dodatne količine akcija ili dugoročnih obveznica te povjerenje menadžmenta banke u svoje prognoze vezane za predviđanje zarade banke.[5]

3 KAPITALNI ZAHTJEVI I REGULATORNO OKRUŽENJE

3.1. Definicija i značaj kapitala u tvrtkama

Kako postoji veliki broj ekonomskih teoretičara, te svaki od njih iznosi svoju definiciju kapitala, tako dolazi i do nesuglasja kad je riječ o samom pojmovnom određivanju kapitala. Nakon što je Adam Smith objavio „Bogatstvo naroda“ kapital je postao nezaobilazna tema u gospodarstvu. Kao prvi i pravi cilj cjelokupne ekonomske povijesti bio je stvaranje kapitala koji se tijekom posljednjih stoljeća počeo ostvarivati. Ljudi su ulagali svoju imovinu u proizvodnju i usluge s ciljem kako bi povećali uloženo te ostvarili maksimalnu dobit. Prema Pojatini (2000.) kapital je sjedinjenje ljudskih i drugih materijalnih i nematerijalnih sila koje odgovaraju troškovima proizvodnih ulaganja. Pretpostavka je da se na tržištu posluje po utvrđenim pravilima, a kapital se može smanjivati i povećavati ovisno o protoku usluga. Kapital se povećava ulaganjem vlasnika te ostvarenjem dobiti poduzeća, a smanjiva se zbog ostvarenja gubitka vlasnika ili povlačenjem vlasničkih udjela.

U gospodarstvu razlikujemo tri vrste kapitala:

a) Fizički kapital (oprema, strojevi, zgrade, itd)

b) Novčani kapital (različiti oblici novca i surogata novca)

c) Ljudski kapital (svojstva ljudi pojedine socijalne zajednice).

[5] Šehović, D., Ekspanzivna i restriktivna monetarna politika,2013. Dostupno na:http://www.ekonomija.ac.me/

Kako svaki cilj ima prepreke tako je i s ostvarenje kapitala. Glavnu prepreku za neostvarenje gospodarskih ciljeva predstavlja nedostatak financijskih sredstava. Temeljni kapital polazište je svakog novog pothvata te ukoliko njega nedostaje zakazat će planirani cilj.

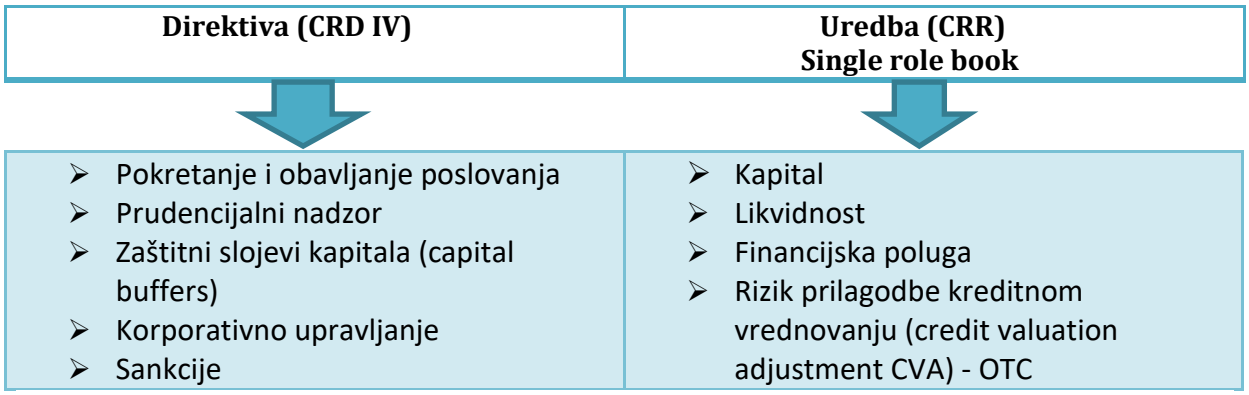
3.2. Kapitalni zahtjevi banaka: adekvatnost kapitala i interni kapital banaka

Određivanje visine minimalne stope adekvatnosti kapitala i trenutka uvođenja protucikličkoga sloja kapitala prepušteni su nacionalnim regulatorima. Adekvatnost kapitala prikazuje sposobnost banke da apsorbira nastale gubitke, tj. veći kapital odražava veći kapacitet za apsorpciju gubitaka lošim plasmanima. S toga bi se moglo zaključiti kako adekvatnost kapitala zapravo štiti vjerovnike banaka (štediše) od loših platiša.

Novim regulatornim paketom, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014. zamijenila se Direktiva o kapitalnim zahtjevima III (eng. Capital Requirement Directive III (CRD III)) Direktivom o kapitalnim zahtjevima IV (eng. Capital Requirement Directive IV (CRD IV)) i Uredbom o kapitalnim zahtjevima (eng. Capital Requirement Regulation (CRR)), koji se zajedničkim imenom nazivaju CRD IV paket (engl. CRD IV package). Uredba o kapitalnim zahtjevima ili CRR donesena je u lipnju 2013. kao jedinstveni skup pravila o bonitetnim zahtjevima za institucije (tj. kreditne institucije i investicijska društva) s poslovnim nastalom u Uniji. CRR je prvi zakonodavni akt Unije kojim se za institucije uvodi zahtjev u skladu s kojim su obvezne izračunati omjer financijske poluge, o njemu izvijestiti svoja nadzorna tijela i javno ga objaviti.

Opći je cilj CRD IV i CRR povećati otpornost bankovnog sustava EU kako bi u budućnosti imao veće kapacitete za apsorpciju ekonomskih i financijskih šokova, te da bi banke mogle nastaviti financirati ekonomsku aktivnost i rast.[6]

[6] Izvješće Hrvatske Udruge Banaka, analiza broj 45.: Ujedinjeni nadzor banaka pod okriljem ECB-a i nova pravila preustroja banaka u EU. Što je u tome dobro za Hrvatsku?, 2013.

Slika 1. Sadržaj CRD IV paketa

Izvor: Izrada autora prema: Izvješće Hrvatske Udruge Banaka, analiza broj 45.: Ujedinjeni nadzor banaka pod okriljem ECB-a i nova pravila preustroja banaka u EU. Što je u tome dobro za Hrvatsku?

Osnovni zahtjevi CRR-a u kontekstu adekvatnosti kapitala jesu:

1. stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala ne smije biti manja od 8%

2. stopa adekvatnosti osnovnoga kapitala ne smije biti manja od 6%

3. stopa adekvatnosti redovnoga osnovnoga kapitala ne smije biti manja od 4,5%.[7]

Motiv izračuna internog kapitala podrazumijeva usvajanje osnovne metodologije mjerenja i upravljanja različitim rizicima banka, kao i povećanje potrebnog jamstvenog kapitala, a samim time i poduzimanje potrebnih koraka na vrijeme kako bi se spriječila moguća propast banke, te očuvala stabilnost i sigurnost kako bankarskog, tako i financijskog sustava u cjelini.

3.3. Pojmovna definicija i stavovi regulacije financijskog sustava

Financijski sustav čini veću ili manju cjelinu različitih institucija, instrumenata i mehanizama posredstvom kojih se osigurava financiranje gospodarstva.[8] Razvijena struktura financijskog sustava, odnosno visok stupanj razvijenosti financijskih institucija i instrumenata, važan je aspekt za uspješno izvršenje planova financijskog sustava. Banke, kao glavni financijski

[7] Izvješće Hrvatske Udruge Banaka, analiza broj 45.: Ujedinjeni nadzor banaka pod okriljem ECB-a i nova pravila preustroja banaka u EU. Što je u tome dobro za Hrvatsku?, 2013.

[8] Pojatina, D.: Tržište kapitala, Ekonomski fakultet Split, Split, 2000., str. 47.

posrednici, osiguravaju sredstva za podupiranje financijskog sustava čija će se razvijenost odraziti na gospodarski rast. Iako se u bankovnom sustavu javljaju česte promjene i kako je banka osjetljiva na njih, tako vlada svake zemlje brine o stabilnosti bankovnog poslovanja i održavanju povjerenja javnosti u bankovne institucije, jer su banke te koje doprinose općem dobru svake zemlje. Kako bi bankovni sustav zadržao svoje stabilno stanje prožet je najdetaljnijom regulacijom, te je izložen nadzoru državnih institucija. Ispravan bankovni sektor svoju snagu iskazuje u osiguranju makroekonomske stabilnosti, povjerenju na domaćem i međunarodnom tržištu, kao i gospodarskom rastu i razvoju tržišnog gospodarstva.

Kako su sva gospodarstva povezana u vrijeme stabilnosti bankovnog sustava tako se događa i za vrijeme nepovoljnih događaja. Zoran primjer je bankovna i ekonomska kriza koja je počela 2007. godine u SAD-u i već u 2008. godini došla do Europe, a u narednom polugodišnjem razdoblju zahvatila i Hrvatsku. Nastala kriza bila je glavni razlog za promjene u regulatornim izvješćima za nadzor i praćenje aktivnosti banka. Regulacijske reforme financijskog sektora bile su nužno potrebne zbog napredne međunarodne integracije, također i financijske institucije trebaju oblikovati financijski sustav u pravcu stabilnosti, povjerenja javnosti i efikasnosti.[9]

Kako bi se izbjeglo ponovno pojavljivanje financijske krize financijski regulatori i kreatori politike nastoje odraditi popravke i ispraviti nedostatke u sustavu regulacije i nadzora.

Zbog neaktivnog ponašanja tržišnih sudionika i pružatelja financijskih usluga, koji izazivaju negativne eksternalije, financijski sustav dužan je regulirati odnosno spriječiti nastanak visokih troškova u društvu, koje to ponašanje izaziva.[10]

Cilj regulacije financijskog sustava je promicanje financijske stabilnosti, odnosno nesmetane funkcionalnosti svih segmenata financijskog sustava.[11]

Uz regulaciju financijske stabilnosti veže se i supervizija. Ova dva pojma ne mogu ići jedan bez drugog jer postojanje jednog ne bi imalo smisla bez postojanja drugog. Supervizija i regulacija međusobno se isprepleću i zavisan su predmet promatranja. Supervizija se objašnjava kao nadzor nad reguliranim subjektima financijskog sustava, tj. provjera u pridržavanju onoga što je određeno regulacijom u smislu održavanja svakodnevnih aktivnosti

[9] Vidučić, Lj., Ivanov M. i Pečarić, M.: Financije danas-: dijagnoze i terapije, Split: Ekonomski fakultet i Zagreb: Ekonomski fakultet, 2010., str. 123.

[10] Vidučić, Lj., Ivanov M. i Pečarić, M., Financije danas-: dijagnoze i terapije, Split: Ekonomski fakultet i Zagreb: Ekonomski fakultet, str. 127.

[11] Vidučić, Lj., Ivanov M. i Pečarić, M., Financije danas-: dijagnoze i terapije, Split: Ekonomski fakultet i Zagreb: Ekonomski fakultet, str. 128.

reguliranih subjekata. Regulacija financijskog sustava okarakterizirana je kao odnos maksimalizacije stabilnosti, povjerenja i efikasnosti financijskog sustava nasuprot minimalizaciji implicitne i eksplicitne regulacije troškova.

Baselski odbor za superviziju banaka govori o činjenicama koje zastupaju interese javnosti prilikom postavljanja regulatornog režima. Među njima se da zaključiti kako na financijskim tržištima postoje značajne tržišne nepravilnosti, te bankarski nadzornik mora biti u stanju prevlada te nepravilnosti, a supervizori trebaju imati namjeru da poprave tržišne nepravilnosti kako bi poboljšali aktivnost banaka.

Mišljenje pojedinih ekonomskih stručnjaka glasilo je kako globalna kriza ne bi imala tako dramatične razmjere da u SAD-u 1999. godine nije ukinut Glass-Steagalov zakon kojim se nakon Velike krize 30-tih godina 20. stoljeća uvela zabrana obavljanja poslova investicijskog i komercijalnog bankarstva u istoj financijskoj instituciji. Njegovim ukidanjem napravljen je značajan iskorak u procesu deregulacije financijskog sustava. Deregulacijom financijskog sustava predstavljeno je uklanjanje financijske represije, tj. ukidanje ograničenja tržišnom natjecanju koja stvaraju zaštićeno okruženje za djelovanje financijskih posrednika. Liberalizacijom financijskog tržišta i različitom aktivnosti financijskih institucija kod banaka dolazi do rasta konkurentskih odnosa koji iziskuju veću efikasnost sudionika i snižavanje troška kapitala.[12] Tako bi se trebala povećati zastupljenost financijskih sredstava realnog sektora, a time i ekonomski rast. Ukidanjem velikog broja ograničenja i politikom deregulacije omogućeno je mnogo jače djelovanje tržišnih sila prilikom smanjivanja i ukidanja kontrola. Zakonske barijere, koje su ukinute između tržišta i zemalja, omogućile su proširenje financijskog tržišta i tržišne strukture. Jedna od prvih vidljivih promjena bila je konsolidacija u bankarstvu, te se tako broj banaka u SAD-u i Europskoj Uniji smanjio za trećinu. Ove reforme su u jednu ruku donijele velike koristi za potrošače, ali na drugoj strani su se pojavili su se novi rizici, pa se javlja proces deregulacije, odnosno uspostava nove regulacije, pa nastaju novi i prošireni sporazumi o regulaciji. Zbog nemoći regulative nad solventnosti, likvidnosti i djelotvornosti bankovnog sustava regulatori se često nalaze u nedoumici ostvarenje kojeg cilja regulativom podržati.[13] Tri su osnovne teorije o ponašanju regulatornih vlasti.

[12] Vidučić, Lj., Ivanov M. i Pečarić, M.: Financije danas-: dijagnoze i terapije, Split: Ekonomski fakultet i Zagreb: Ekonomski fakultet, 2010., str. 129.

[13] Miletić, I.: Nadzor banaka i stabilnost bankarskog sustava, Ekonomska istraživanja, Vol.21 No.3 2008., str. 51.

Prva teorija koja se razrađuje je teorija javnog interesa. Promatranje situacija u kojoj se nalaze banke provode neovisna regulatorna tijela. Neovisna regulatorna tijela proučavaju alternativne regulatorne politike te njihov efekt na ukupno blagostanje društva, samo se provode one politike koje maksimaliziraju probitke društva.

Druga teorija suprotna je prethodnoj. Njenim začetnikom smatra se Georg Stigler prema kojem u ovoj teoriju korist od regulacije imaju samo oni koji su regulirani, odnosno banke. Pripadnici ove teorije smatraju kako banke vrše pritisak na regulatorna tijela u želji za postizanjem što povoljnijeg položaja. Neslužbenim „lobiranjem" regulatora, pružanjem „usluga" i spremnošću da jednog dana zaposle regulatore banke pokušavaju zarobiti svog regulatora kako bi postigli korist od regulacije, te ne žele sebe dovesti u situaciju da jednog dana rade u strogoj reguliranoj djelatnosti.

Treća teorija je teorija javnog izbora. Po ovoj teoriji regulatori će pokušati uspostaviti regulaciju tržišta koja će bankama omogućiti stvaranje profita višeg stupnja nego što bi ti bilo u uvjetima savršene konkurencije, ali i na razini nižeg stupnja od razine koja bi bila ostvarena u uvjetima potpunog monopolističkog tržišta. Tako će riješiti problem preklapanja, te iako ne simpatiziraju ni savršenu konkurenciju ni monopolizirano tržište, ipak će omogućiti bankama djelomičnu „monopolsku moć".[14]

Kako se u posljednjim godinama događalo puno negativnosti unutar financijskog sustava, uzrokovanih krizom, i kako je došlo do gubitka velikog broja banaka i drugih financijskih institucija pitanje koje se proteže je: „Je li i u kolikoj mjeri potrebna regulacija države nad financijskim sustavom. Jedan dio ekonomista zagovara kako upravo zbog toga treba jačati regulacija i supervizija, dok s druge strane javljaju se oni koji smatraju da je uzrok svih negativnosti jaka regulacija. Djelovanjem „nevidljive ruke" zagovornici slobodnog tržišta misle kako se može uspostaviti ravnoteža, dok su suprotnog mišljenja zagovornici državnih intervencija, koji smatraju kako samo državna intervencija može smanjiti nepravilnosti gospodarstva.

3.4. Regulatorne institucije bankarskog sustava

[14]Miletić, I.: Nadzor banaka i stabilnost bankarskog sustava, Ekonomska istraživanja, Vol.21 No.3 2008. , str. 52.

Reguliranje bankovnih aktivnosti, uvođenje nadzornog odbora i kontrole poslovanja banke uvedeni su iz razloga upućenost pojedinog subjekta nacionalnog gospodarstva na kreditore – banke i druge kreditne institucije i zbog opasnost od prijenosa štetnih posljedica poremećaja u bankovnom sustavu na cjelokupno gospodarstvo. Cijelo stoljeće banke su pod nadzorom i kontrolom, te ne posluju slobodno nego su u uvjetima regulatorno ograničene poduzetničke slobode. Prethodnih dvadesetak godina i zemlje u razvoju su shvatile važnost sustava kontrole i nadzora banaka koji proizlazi iz razloga stabilizacije sustava i uspostave ekonomskog razvoja.[15] Kao uzrok nastanka, razvitka regulacije i nadzora bankovnog sektora smatra se financijska kriza.
Nadzorna vlast za bankarstvo u vrijeme bankovne krize, godine 1931., provela je nadzor nad poslovanjem banaka kao posrednik između vlade i državne banke. Državni nadzorni uredi za kreditno poslovanje (eng. The National Supervisory Office for the lending business), obavljali su nadzor poslovnih banaka u razdoblju od 1935. do 1945. godine. Državni nadzorni odbor bio je postavljen kao vrhovno tijelo te povjerenik za kreditno poslovanje, državni ministar za gospodarstvo i državni bankovni direktori, kao izvršne instance. Godine 1945. nadzor nad bankama preuzele su savezne pokrajine, koordinirajući svoju djelatnost preko posebnog Odbora za nadzor nad bankama (eng. Committee on Bank Supervision). Najdugotrajniji proces regulacije i poslovanja banaka provode Sjedinjene Američke Države. Zbog brze ekspanzije državnih banaka i porasta broja propasti banaka države su dobile sve veća ovlaštenja za regulaciju bankarskog poslovanja.[16]

Federalni Zakon o financijskom nadzoru (eng. Federal Law on financial supervision 1863.) i Zakon o narodnoj banci (eng. Law on the National Bank 1864.) omogućili su federalnoj vladi aktivni nadzor poslovanja banaka i osnivanje prvog Ureda za bankovnu kontrolu (eng. Office for bank control) s ovlastima regulacije i nadzora svih nacionalnih banaka.

Pravac djelovanja i različit sustav nadzora zadatak je regulacije banak On podrazumijeva propisivanje pravila kojima se usmjerava sagledavanje sustava banaka u skladu s propisima i zakonima. Različiti su uzroci regulacije banaka, a osnovni uzroci se ogledaju u ciljevima koji se žele postići regulacijom, a to su:
1. stvaranje i održavanje povjerenja u stabilnost i sigurnost banaka i sektora kojem pripadaju

[15] Miletić, I.: Nadzor banaka i stabilnost bankarskog sustava, Ekonomska istraživanja, Vol.21 No.3 2008., str. 44.

[16] Miletić, I., :Nadzor banaka i stabilnost bankarskog sustava, Ekonomska istraživanja, Vol.21 No.3 2008., str. 45

2. društveno efikasno, razborito i održivo opsluživanje bankovne klijentele ili prevencija krize i zaštite potrošača.

Bankarski sektor posjeduje različite vrste regulacije. Razlikujemo ekonomsku i društvenu regulaciju, javnu i privatnu regulaciju, te mikroprudencijalnu i makroprudencijalnu regulaciju. Ekonomska regulacija primjenjuje se s ciljem sprječavanja banka u gomilanju tržišne moći, stabiliziranju konkurencije i kontrole nad ponudom novca te poticanja financijske uključenosti različitih korisnika, sektora ili djelatnosti na određenom geografskom području. Za sigurnije i uspješnije poslovanje banaka koristi se društvena regulacija. Kod poslovanja različitih regulatornih instrumenata značajna je javna regulacija, a za individualizirane i privatno plaćene mehanizme zaštite ulaganja i eksterne kontrole poslovanja zadužena je privatna regulacija.

Mikroprudencijalna regulacija banaka odnosi se na propisivanju pravila i reguliranju poslovanja pojedinačne banke, dok se makroprudencijalna regulacija odnosi na zadržavanje stabilnosti bankarskog sustava, te financijsku stabilnost cjelokupnog sustava. Analiza financijskih izvještaja obavlja nadzor poslovanja banaka središnjoj banci (off-site control) i izravnim nadzorom predstavnika središnje banke u promatranoj banci-na licu mjesta (on-site control). Središnja banka svake pojedine zemlje ima regulatornu i nadzornu ulogu poslovanja banka u toj zemlji pojedinačno. Hrvatska Narodan Banka oponaša tu ulogu u Republici Hrvatskoj. Interese bankarskog sektora kod nadzorno-regulatornih institucija i u javnosti zastupaju Hrvatska udruga banaka (HUB) i Udruženje banaka pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK). Na području Europske Unije tu funkciju preuzima Europska Središnja Banka (eng. European Central Bank (ECB)), te sustavi nacionalnih banka čija je zadaća autonomija u nadzora.

Ciklička i strukturna kretanja u bankarskim sektorima EU-a u cjelini kao i financijskih sektora drugih država provodi Europska Središnja Banka, zajedno s drugim središnjim bankama Eurosustava i Europskoga sustava središnjih banaka. To se provodi zbog utvrđivanja mogućih ranjivosti i provjere otpornosti financijskoga sustava. Putem Odbora za financijsku stabilnost i u suradnji s nacionalnim središnjim bankama EU-a obavlja se procjena. Na razini samog ESB-a, praćenje i procjena financijske stabilnosti obavlja skupa s nekoliko glavnih uprava za sljedeća poslovna područja: financijska stabilnost (koordinacija aktivnosti), gospodarska kretanja, tržišne operacije, međunarodni i europski odnosi te platni promet i tržišna infrastruktura.

Europska Središnja Banka sudjeluje u reguliranju i superviziji banka po zadacima u okviru Jedinstvenog Nadzornog Mehanizma (eng. Single Supervisory Mechanism **(**SSM)). Sustav koji obuhvaća Europsku Središnju Banku i nacionalna nadležna tijela zemalja EU-a je Jedinstveni Nadzorni Mehanizam. Među tim zemljama nalaze se sve zemlje koje su u se nalaze u Eurozoni, ali i van nje i koje su se odlučile djelovati u skladu s jedinstvenim nadzornim mehanizmom. Kao glavni ciljevi SSM-a ističu se osiguranje sigurnosti i zdravlja europskog bankovnog sustava i povećanje financijske integracije i stabilnosti u Europi.[17]

Kao glavni odbor za nadzor banaka na području Europske Unije ima Baselski Odbor (eng. Basel Committee) koji predstavlja globalnog i glavnog postavljača pravila za prudencijalnu odnosno bonitetnu regulativu banka, forum za suradnju u području bankovnih nadzornih pitanja.[18] Određen je za nadzor, jačanje i regulaciju banaka u svijetu. On formulira smjernice za promicanje globalne financijske stabilnosti, nadzorne standarde i uspostavlja minimalne standarde za bonitetnu regulativu i nadzor banaka.

Najvažniji standardi Odbora su sljedeći: okvir adekvatnosti kapitala (nedavno revidirani od strane Basel III reformi u prosincu 2010. godine), nedavno razvijeni Omjer pokrića likvidnosti (eng. Liquidity Coverage Ratio (LCR)) koji uspostavlja standard upravljanja kratkoročnom likvidnošću, i posljednja ali ne manje bitna, osnovna načela učinkovitog nadzora nad bankama.[19]

U bankarskom sustavu ističe se još jedno važno tijelo, a to je regulatorna institucija bankarskog sustava, te je ujedno i Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (eng. European Banking Authority (EBA)). Glavna zadaća EBA-e kao nezavisnog tijela je osigurati učinkovitu razinu bonitetne regulative i nadzora nad europskim bankarskim sektorom. Njegovi glavni ciljevi su održavanje financijske stabilnosti u EU-u te osiguranje cjelovitosti, djelotvornosti i pravilnog funkcioniranja bankarskog sektora. EBA je sastavni dio Europskog sustava financijskog nadzora (eng. European System of Financial Supervision (ESFS)) koji je sastavljen od tri nadzorna tijela: Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala (eng. European Securities and Markets Authorities (ESMA)), Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) i Europskog nadzornog tijela za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (eng. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA)). Sustav

[17] European Central Bank, Comprehensive assessment in advance of the Single Supervisory Mechanism, http://www.ecb.europa.eu/ssm/html/index.en.html (13. travnja 2016.)

[18] Bank for International Settlements http://www.bis.org/bcbs/about.htm (13.travnja 2016.)

[19]Bank for International Settlements http://www.bis.org/bcbs/bcbs_work.htm (14. travnja 2016.)

također obuhvaća Europski odbor za sistemske rizike (eng. The European Systemic Risk Board (ESRB)),te Zajednički odbor Europskih nadzornih tijela i nacionalnih nadzornih tijela.[20] EBA ima zadaću dignuti funkcioniranje unutarnjeg tržišta na višu razinu, osiguravajući učinkoviti i usklađeni nadzor i propise. EBA za cilj ima pridonijeti stvaranju jedinstvenih europskih pravila na području bankarskog sektora, ali dužna je i procijeniti rizik i osjetljivost u bankarskom sektoru EU-a putem redovitih izvješća o procjeni rizika.

Kako bi se smanjile razlike unutar gospodarstava cilj je stvoriti jedinstvena pravila za financijske institucije u cijeloj Europskoj uniji, stvoriti jednake uvjete poslovanja, te osigurati zaštitu ulagačima i potrošačima.

3.5.Objekti regulacije i evolucija regulatornih zahtjeva

Kako bi se umanjili rizici poslovanja i kako bi se povećala zaštita investitora uz minimalizaciju troškova uvodi se regulatorni nadzor za sve institucije, mehanizme i instrumente. Banke zauzimaju vodeće mjesto u bankarskom sektoru pa s toga imaju i poseban tretman od strane regulatornog mehanizma nacionalnih i nadnacionalnih regulatornih institucija. Pored banaka javljaju se i ostale institucije: depozitne (štedionice, kreditne službe, štedno-kreditne zadruge) i nedepozitarne (mirovinski fondovi (državni i privatni), ustanove osiguranja života i imovine, zajednički investitori, državne agencije, fondovi i financijske kompanije, brokerske kuće itd.

Banke pripadaju najvažnijim financijskim institucijama u gospodarstvu, a predstavljaju glavni izvor kredita. Banke su sve one financijske institucije koje nude najširi raspon financijskih usluga. Ističu se prije svega kreditiranje, štednju i usluge platnog prometa i obavljaju najširi raspon financijskih usluga (štednja, investiranje, upravljanje gotovinom, poslovanje s vrijednosnim papirima, osiguranja itd.) od bilo koje poslovne tvrtke u gospodarstvu.[21] Uloga financijskog posrednika je najvažnija uloga banke u financijskom sustav. Tu ulogu izvršava tako što prikuplja novac od štedno-suficitarnih subjekata i prikupljena sredstva posuđuju štedno-deficitarnim subjektima.

Banke su jedne od najstrože reguliranih institucija unutar financijskog sustava. Strogom regulacijom ostvaruje se stabilnost unutar bankovnog sustava, reducira se praksa rizičnog

[20]European Banking Authority https://www.eba.europa.eu/languages/home_hr (14. travnja 2016.)

[21] Rose, P. S., Menadžment komercijalnih banaka, MATE d.o.o. Zagreb, 2003., str 6.

poslovanja, održava se povjerenje javnosti te uvelike sprječava pojava bankovnih kriza kao i zaraza tih kriza na ostale aspekte gospodarstva. Osim pojava kriza, dodatni razlozi koji su uzrok bankovne regulacije su pojavljivanje asimetričnih informacija, moralnog hazarda i negativne selekcije. Do asimetrije informacija dolazi zbog nepovjerenja depozitara u stabilnost banaka, pa država u vidu osiguranja štednih uloga motivira deponente da plasiraju štednju bankama. Moralni hazard se očituje u činjenici kako štediše neće biti voljne sankcionirati loše banke kroz povlačenje svojih sredstava pošto znaju da će im država isplatiti njihove uloge u slučaju propasti banke. Problem negativne selekcije se pak očituje kroz volju riziku sklonih investitora da plasiraju svoja sredstva u banke jer znaju da su sredstva osigurana, a da ostali štediše neće sankcionirati banku, što njima omogućuje da sudjeluju u rizičnim projektima preko banke. Asimetričnost informiranja na strani pasive bilanci banaka proizlazi iz proste činjenice da jedino deponenti znaju, dakle ne i banke, kada će oni povući svoje uloge. Posjednici portfelja sastavljenih od prenosivih vrijednosnica, izlažu se riziku smanjenja vrijednosti ove imovine u slučaju hitnih potreba za likvidnošću. Ova moguća šteta saldira se kao razlika između vrijednosti kupljenih naslova po višoj i vrijednosti njihove prodaje po nižoj cijeni. Depozit, pak, ne uključuje nikakav rizik gubitka u kapitalu budući da je likvidna imovina, savršeno djeljiva i od svih prihvaćena kao sredstvo plaćanja. Dakle, banke osiguravaju bolju likvidnost imovine od one koja se može postići na financijskom tržištu. Asimetrije informacija ugrožavaju veze između poduzeća i njihovih financijera.[22]

Iz ponašanja zajmoprimca nakon stavljanja sredstava na raspolaganje moral hazard može biti shvaćen kao prijetnja štete za vanjskog financijera investicije. Poduzeće zajmoprimac može izvoditi projekte na način koji ne ide ili ne ide u prilog financijera.

Moguće je da ono pretjera u nagrađivanju menadžera, ne poduzme sve ono što je potrebno u cilju ostvarivanja planirane rentabilnosti, da ulazi u nove dugove (stanje prezaduženosti) i time ugrozi svoju solventnost.[23]Cijeli niz mjera koji pokušava spriječiti moralni hazard i riješiti se problema negativne selekcije omogućava država, te s tim mjerama ograničava bankovno poslovanje.

Dokument Basel I (Odluka o adekvatnosti kapitala) od strane Bazelskog odbora za nadzor banaka označen je kao početak regulacije bankovnog ponašanja. Njegov nastanak temeljio se na nelojalnoj konkurenciji japanskih banaka na američkom tržištu u određivanju visine cijene

[22] Pojatina, D., Dometi bankovnog posredništva, Ekonomska misao i praksa, 2004., Vol. 13, No. 1, str. 77.

[23] Pojatina, D., Dometi bankovnog posredništva, Ekonomska misao i praksa, 2004., Vol. 13, No. 1, str. 78.

kredita,te na propasti Hersttat banke u Njemačkoj 1974. godine. Na osnovu toga, kao glavni cilj Basela bio je osigurati stabilnost financijskog sustava održavanjem kapitaliziranosti. Basel I objavljen je 1988. godine, a u primjeni je od 1992. Glavno mu je obilježje činjenica kako je dao definiciju jamstvenog kapitala i okvir kako jamstveni kapital treba pokrivati 8%. Ukoliko su ispunjeni svi kriteriji kapitalnih zahtjeva tada se smatra da postoji adekvatnost kapitala. Koliko god je pozitivno utjecao na sigurnost poslovanja bankarskog sustava toliko je u proteklih nekoliko godina postalo jasno kako su potrebne promjene unutar Basela I kako bi se održala daljnja sigurnost sustava.

Slabosti regulatornog okvira Basel I:

1. Adekvatnost kapitala se nije procjenjivala u odnosu na stvarni rizični profil banke (ograničena diferencijacija kreditnog rizika, operativni rizik nije obuhvaćen).

2. Procjena rizika zemlje nije primjerena

3. Ne pruža dovoljno motiva za primjenu tehnika za smanjivanje rizika

4. Omogućuje regulatornu arbitražu putem sekuritizacije.[24]

Kako su promijene bile potrebne tako je Basel I prešao u novi, nadograđeni oblik nazvan Basel II. Proces stvaranja Basel II sporazuma počeo je u lipnju 1999. godine, a Bazelski odbor u siječnju 2001. godine donosi detaljniji skup konzultativnih dokumenata tzv. drugi konzultativni papir (CP2).
Interakcijom s predstavnicima banaka, u travnju 2003., Baselski odbor za bankovnu superviziju izdao je svoj treći konzultativni papir (CP3) o Novom baselskom sporazumu o minimalno potrebnom kapitalu za pokriće rizika (Basel II).
Krajnji tekst Basela II objavljen je u lipnju 2004, a službeni start Basela II u razvijenim zemljama krenuo je 31. prosinca 2006. godine. Hrvatska je uskladila svoju regulativu s postavkama Basela II čija je primjena započela s 01. siječnja 2009. godine.[25]
Basel II se zasnivao na fleksibilnosti i sofisticiranim pristupima mjerenju kreditnog i operativnog rizika, što je predstavljalo novi način i pristup prilikom nadzora banka. Sporazum Basel II definira kolika je vrijednost vlastitog kapitala banke dostatna za pokriće svih neočekivanih gubitaka. Svrha toga je da vlastiti kapital koji ima primarnu funkciju zaštite

[24] Izvješće Hrvatske Narodne Banke, Rezultati upitnika o novom bazelskom sporazumu o kapitalu (Basel II), 2004., dostupno na: https://www.fer.unizg.hr/

[25] Ibid., Procjena boniteta banke, dostupno na: https://www.fer.unizg.hr/

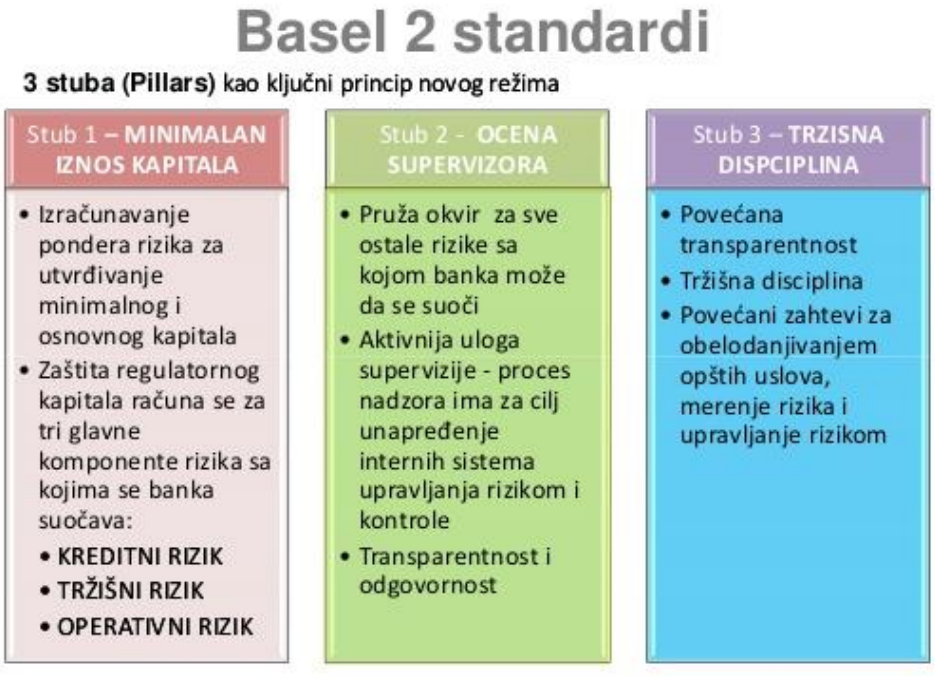
banke od rizika insolventnosti bude uvijek odgovarajuće vrijednosti prilagođene rizičnoj izloženosti banke. Osnovni cilj ovog dokumenta je obuhvat kompleksnog profila rizika na razini banke kao cjeline, te usklađivanje strategije rizika i vlastitog kapitala.

Ključna karakteristika Basela II je njegova struktura koja se temelji na tri osnovna stupa:
1. minimalni kapitalni zahtjevi (Stup 1)

2. nadzor nad adekvatnošću kapitala (Stup 2)

3. tržišna disciplina (Stup 3).

Stupovi su međusobno komplementarni i postojanje jednog ne uspijeva bez postojanja drugog, tj svaki od njih omogućuje nešto što druga dva nisu u mogućnosti pružiti. Sva tri stupa imaju za cilj sustavno i kvalitetno upravljati rizicima na mikrorazini, te ostvariti stabilnost financijskog sustava u makroekonomskom pogledu.

Slika 2. Struktura basela II

Izvor: Izvješće Hrvatske Narodne Banke (Direkcija za bonitetnu regulativu i analizu bankovnog sustava), Rezultati upitnika o novom bazelskom sporazumu o kapitalu (Basel II)

Stup 1 odnosi se na minimalne kapitalne zahtjeve, odnosno predstavlja minimalnu vrijednost kapitala koju svaka banka mora imati za pokriće neočekivanih gubitaka. Stopa adekvatnosti kapitala izračunava kao omjer jamstvenoga kapitala banke i visine rizika kojima je banka izložena odnosno vrijednosti ponderirane aktive.

Stup 2 odnosi se na nadzor nad adekvatnošću kapitala, odnosno na proces nadzora supervizora. Postojanjem ovog stupa, Baselska regulativa želi potaknuti banke na razvoj i primjenu novih i boljih načina za upravljanje rizicima. Bit Stupa 2 je, osigurati optimalnu visinu kapitala u skladu s rizičnim profilom svake pojedinačne banke. Time se uvodi dodatna fleksibilnost pri primjeni Basela II.[26]

Stup 3 odnosi se tržišnu disciplinu, odnosno na pružanje potpore prije navedenim stupovima 1 i 2. Cilj Stupa 3 je potaknuti tržišnu disciplinu, odnosno zahtijevati od banaka objavljivanje informacija o njihovom poslovanju.

Prije stvarne globalne primjene, Basel II preduhitrila je financijska kriza 2007. godine koja je pokazala sve njegove slabosti. Kao odgovor na samu svjetsku krizu dolazi do razvoja novog Baselskog sporazuma koji za cilj ima zaštiti financijsku stabilnost i promovirati održivi ekonomski rast, nastaje Basel III.
Viša razina kapitala u kombinaciji s boljim upravljanjem likvidnošću banaka treba bi dovesti do smanjivanja vjerojatnosti bankarskih kriza u budućnosti. Osnovna misao vodilja ove regulative je omogućiti regulatorima aktivno upravljanje kapitaliziranošću sustava tijekom različitih faza ekonomskog ciklusa. Sama implementacija Basela III očekuje se od početka 2011. godine do 2019. godine. Direktivu Basel III donijeli su Europski Parlament (eng. European Parliament) i Vijeće Europske Unije (eng. Council of the European Union).

Basel III predstavlja novi regulatorni okvir koji kao glavnu stavku naglasak na kvalitetniji kapital, tj. kapital s većim kapacitetom apsorpcije rizika. Kapitalni zahtjevi prema Baselu III se i dalje računaju za tržišni i operativni rizik, ali se uvode i neki novi kapitalni zahtjevi kao što su:

[26] Izvješće Hrvatske Narodne Banke, Rezultati upitnika o novom bazelskom sporazumu o kapitalu (Basel II), 2004., dostupno na: https://www.fer.unizg.hr/

1. dodatni sloj zaštite kapitala
2. protuciklički sloj zaštite kapitala
3. dodatni kapitalni zahtjevi za sistemski rizik (sistemski značajne institucije).

Baselska definicija kapitala sastavljena je od 2 elementa:

1. Tier 1 (*Core Capital* -temeljni kapital)
2. Tier 2 (*Supplementary Capital* –dopunski kapital).[27]

Prihvaćanje Baselskih standarda nije obveza već slobodan izbor, no, EU je donijela direktivu CRD-Capital requirements directive (hrv. Direktiva kapitalnih zahtjeva) kojom je obvezala sve banke svih zemalja članica na primjenu Basela III. CRD ima za cilj poboljšati jasnoću i transparentnost zakonodavstva EU i stvoriti neku vrstu "Zakona Europskim bankama". Cilj je Direktive uvođenje suvremenog pravnog okvira osjetljivog na rizike za kreditne institucije, okvira kojim se uzimaju u obzir međunarodni okvirni sporazumi Baselskog odbora za nadzor banaka o kapitalnim zahtjevi.

Novim regulatornim pravilima definiraju se stroža pravila banaka, te ih se tako prisiljava na držanje više količine kapitala zbog izbjegavanja novih financijskih kriza. Iako su ti okviri postavljeni i bitno ih je poštivati ipak s postavlja pitanje o tome koliko je adekvatan način proizišao iz novih regulatornih okvira glede upravljanja složenim transakcijama i rješavanjem problema koji nastaju u međunarodnom poslovanju. I još jedno bitno pitanje koje se postavlja i o kojem se raspravlja je postojanje dugog razdoblja prilagodbe za novi regulatorni okvir kapitalnih zahtjeva banaka i može uzrokovati nove šokove u cjelokupnom gospodarstvu.

[27] Casu, B., Girardone, C. i Molyneux, P.: Introduction to banking, Pearson Education Limited, Harlow , str. 181.

4 HRVATSKI BANKARSKI SEKTOR I PRILAGODBA KAPITALNIM ZAHTJEVIMA

4.1 Analiza bankarskog sektora RH i očekivanja prilagodbe

Stabilan, kvalitetan i zdrav financijski sustav uvjet je dobrog funkcioniranja svakog financijskog sustava. Stanje stabilnosti i kvalitete ovisi o brojnim čimbenicima. Iznimka nije ni regulacija hrvatskog bankovnog sektora. Prijedlog Uredbe o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i Direktive o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i superviziji kreditnih institucija i investicijskih društava uputila je Europska komisija, u srpnju 2011., s ciljem primjene Basela III, kojim je zamijenila postojeću Direktivu o kapitalnim zahtjevima,tj. Basel II.

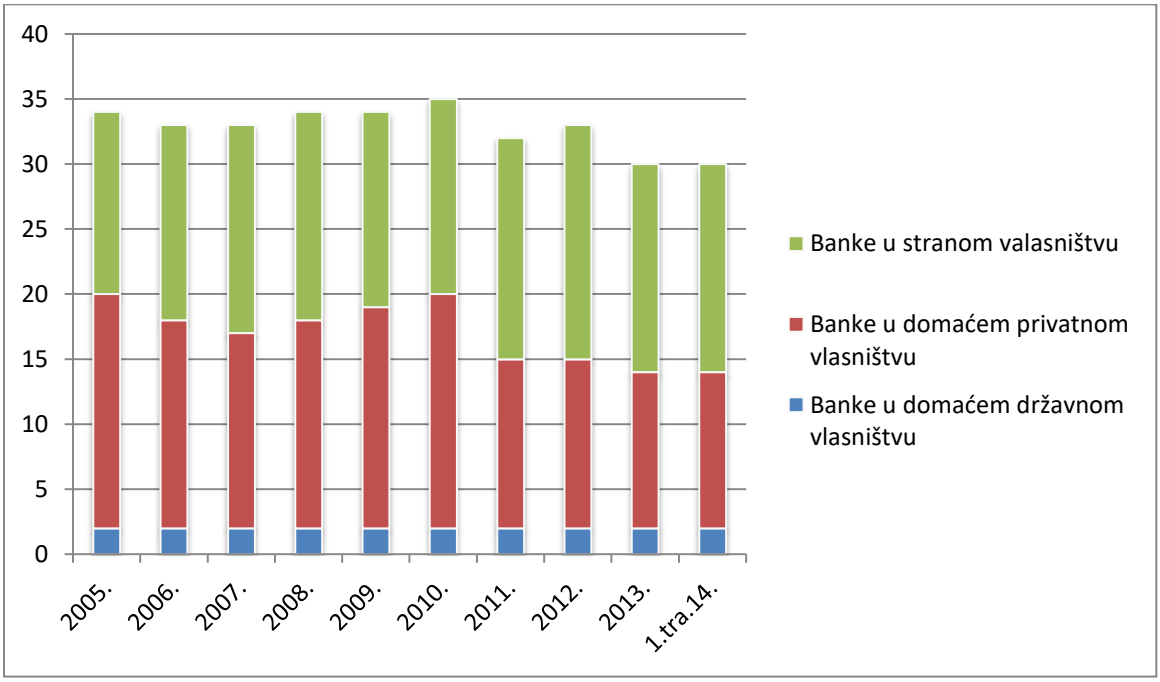
Kako su Europski Parlament i Vijeće Europske Unije prihvatili prijedloge Uredbe i Direktive i s obzirom kako je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske Unije, od 1. srpnja 2013. godine, na hrvatske kreditne institucije primjenjuje se novi paket europskih propisa vezanih uz poslovanje i superviziju kreditnih institucija. U 2013. godini došlo je do ograničenja poslovanja i poslovnih aktivnosti zbog utjecaja iz izazovnog ekonomskog okruženja. Rizici se moraju u adekvatnoj mjeri pokrivati i najkvalitetnijim dijelovima jamstvenoga kapitala ali se propisuje i stopa adekvatnosti jamstvenoga kapitala. Što se tiče kapitaliziranosti bankovnog sustava bitno je naglasiti da minimalna adekvatnost jamstvenoga kapitala više neće biti jedina zaštita kreditnih institucija od gubitaka. Prema Direktivi uvode se novi zaštitni slojevi koje kreditne institucije moraju održavati uz minimalnu adekvatnost jamstvenoga kapitala, i to u obliku najkvalitetnijih instrumenata kapitala (redovnoga osnovnoga kapitala).

Ograničenja plaćanja koja smanjuju kapital: isplate dividendi ili drugih prinosa na instrumente osnovnoga kapitala, otkupa vlastitih dionica i isplate varijabilnih primitaka radnicima (primitaka koji ovise o uspješnosti) primjenjivat će se na kreditne institucije koje ne budu ispunjavale propisane zaštitne slojeve kapitala. Takvim ograničenjima kreditne će se institucije primorati da obveznim zadržavanjem dijela dobiti postupno postignu propisane stope zaštitnih slojeva.[28]

[28] Izvješće Hrvatske Narodne Banke, Rezultati studije kvantitativnog učinka prijedloga uredbe i direktive o kapitalnim zahtjevima, rujan 2012.

Promjene koje su nastale imale su za cilj osigurati prepoznavanje rizika zbog neizvjesnosti naplate. Nova pravila ciljaju na osiguranje aktivnijeg mjerenja vrijednosti kolaterala i pokretanje naplate iz kolaterala uz pojedinačno rekonstruiranje plasmana.

Uz nove uvedene promjene u odnosu na kraj 2012. broj kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj smanjio se za jedan. Tako je na kraju 2013. poslovalo 35 kreditnih institucija – 29 banaka, jedna štedna banka i pet stambenih štedionica.

Slika 3. Broj banaka u Republici Hrvatskoj prema vlasničkoj strukturi

Izvor: Izrada autora prema: HNB- bilten o bankama br. 27, 2014.

Kada se govori o imovini hrvatskog bankovnog sustava može se zaključiti kako je ona bila pretežno u stranom vlasništvu (90,6%). Od ukupno 32 banke u Rh, njih čak 17 je bilo u većinskom stranom vlasništvu. U domaćem vlasništvu ih je zadržano 15, od čega samo njih dvije u državnom vlasništvu dok ih je 13 u domaćem privatnom vlasništvu. Broj banaka u domaćem vlasništvu smanjio se za oko tri puta u odnosu na protekle godine, dok se broj banaka u stranom vlasništvu povećao za dva puta.

Prema podacima iz 2013. godine, ukupna imovina je iznosila 379,9 milijardi kuna, a većinski dio, u iznosu od 98,1% ukupne imovine zadržale su banke. Usporedbom podataka iz 2012. godine zaključuje se da je riječ o smanjenju od 2,1 milijardi kuna ili 0,5%, ne računajući promjenu tečaja kune. Ostatak od 1,9% odnosi se na imovinu stambenih štedionica. Važan udio u kretanju ukupne imovine imali su i neto krediti s udjelom od 66,3%, koji su se na kraju

2013. godine nominalno smanjili za 4,1 milijardu kuna u odnosu na 2012. godinu. A stvarno stanje bankarskog sustava Hrvatske predočuje činjenica prema kojoj se nastavlja trend pada broja banaka unutar same države.
Udio od 11%,odnosno porast od 871,0 milijuna kuna zabilježila su ulaganja u vrijednosne papire. Glavni dio portfelja vrijednosnih papira (98,8%) zauzela su ulaganja u dužničke vrijednosne papire. Tijekom 2013. godine tri četvrtine ulaganja išlo je u korist domaćih dužničkih vrijednosnih papira. Porasli su za iznos od 6,5% i to zbog porasta ulaganja u trezorske zapise MF-a. S druge strane tu su i strani dužnički vrijednosni papiri čija su se ulaganja tijekom 2013. godine smanjila za 1,2 milijarde kuna, odnosno 10,2%. Kod ostalih, manje značajnih stavki, porast u strukturi imovine je bio blaži u odnosnu na 2012. godinu. Ta je imovina porasla za 272,7 mil. kuna ili 21,5% (49,4% u 2012.) te je na kraju 2013. iznosila 1,5 mlrd. kuna.

Novi kapitalni zahtjevi i njihove primjene ne bi trebali prouzročiti veće probleme hrvatskom bankarskom sustavu. Problem zaštitnoga sloja kapitala (capital conservation buffer) prijedlogom Odbora, hrvatski regulator primijeniti će zaštitni sloj postupno od 2016. godine. Kako si i očekivalo, Hrvatska do 2015. godine nije prihvatila euro, pa je su s toga hrvatski regulatori zadržali veće zaštitne slojeve kapitala radi osiguranja od valutnog i kreditnog rizika. Briselski odbor predvidio je kako će nastupiti postupno uvođenje zaštitnog sloja kapitala od 0,625% 2016. godine do 2,5% 2019. godine dok prijedlog Odbora stavlja nacionalnu diskreciju odnosno daje mogućnost ranijeg uvođenja odredbi u nacionalne propise. U dugom roku radi se o sposobnosti udovoljavanja novim kapitalnim zahtjevima što zavisi o očuvanju razumno visokog očekivanja povrata na kapital u hrvatskom bankarstvu. Ukoliko se taj uvjet ne ispuni, moguće je imati stabilan bankovni sustav koji stagnira. To bi se dogodilo iz razloga što će se u tom slučaju kapitalni zahtjevi ispunjavati kroz manje preuzimanje rizika u bankama u Hrvatskoj.

4.2 Stabilnost hrvatskog bankarskog sektora

„Financije imaju ključnu ulogu u alokaciji resursa, odnosno procesu transformacije štednje u ulaganja, a time i u rastu gospodarstva te povećanju opće razine društvenog blagostanja. Istodobno financijska stabilnost, zbog toga što se temelji na povjerenju sudionika na financijskim tržištima, znatno ovisi o cikličkim kolebanjima u njihovim očekivanjima i

ponašanju. Budući da financijske krize rezultiraju velikim ekonomskim i socijalnim troškovima, očuvanje financijske stabilnosti ima karakter javnog dobra te je važan cilj ekonomske politike“ navodi Hrvatska Narodna Banka (HNB).[29]

Tijekom 2013. godine stopa adekvatnosti jamstvenog kapitala zabilježila je blagi porast i dosegnula iznos od 21,05% u odnosu na 2012. godinu kada je ta stopa iznosila 20,09%. Taj rast nastavljen je još iz 2010. godine primjenom standarda Basel II. Zbog sporijeg smanjivanja jamstvenog kapitala od kapitalnih zahtjeva banaka za pokriće svih poslovnih rizika, došlo je do porasta stope jamstvenog kapitala. Jamstveni kapital banaka je u usporedbi s krajem 2012. bio manji za 4,3%, dok su se ukupni kapitalni zahtjevi smanjili za 5,0%. Za 2013. godinu jamstveni kapital iznosio je 54,8 milijardi kuna, što je za 2,4 milijarde niže u odnosu na prethodnu godinu, iz razloga smanjenja osnovnog i dopunskog kapitala. Najviši utjecaj imao je dopunski kapital banaka, čiji je postotak bio manji za 29,5% (1,2 milijarde kuna) u odnosu na prethodnu godinu. A njegovo smanjenje prouzročeno je manjim iznosom hibridnih i podređenih instrumenata. Smanjenju je također pridonio izlazak jedne manje banke iz bankovnog sustava kao i povećanje gubitka i smanjenje dobiti tekuće godine. Godina 2013. donijela je daljnji pad ukupnih kapitalnih zahtjeva za pokriće rizika u iznosu od 5,0%, odnosno za 1,6 milijardi kuna. Među njima se isticao kapitalni zahtjev koji pokriva kreditni rizik. Iznos tog zahtjeva bio je 26,7 milijardi kuna što je 87,8% od ukupnih zahtjeva. Kapitalni zahtjevi za operativni rizik te kapitalni zahtjevi za pozicijske, valutne i robne rizike, kretali su se u različitim smjerovima u protekloj godini. Kapitalni zahtjevi pali su na 9,8% u ukupnim zahtjevima, a zahtjev za zahtjev za pozicijske, valutne i robne rizike jedini porastao za 19,8%. U 2013. kapital za pokriće kreditnog rizika smanjio se za 6,5%, dok je dio kreditnog zahtjeva izračunat pristupom utemeljenom na internim sustavima rangiranja u promatranom razdoblju porastao za 4,6%.

Kako je već navedeno, primjena novih pravila i novih kapitalnih zahtjeva ne bi trebala stvarati probleme s kapitalom u sustavu. Razlog tomu je što redovni osnovni kapital u hrvatskom bankovnom sektoru čini gotovo 90% jamstvenog kapitala.

[29] Izvješće HNB-a: Financijska stabilnost, dostupno na: http://old.hnb.hr/publikac/financijska

5 USPOREDBA ZADOVOLJAVANJA KAPITALNIH ZAHTJEVA U OSTALIM BANKARSKIM SUSTAVIMA

Na temelju uzoraka nacionalni supervizori prikupljaju polugodišnja izvješća u kojima se utvrđuje koeficijent adekvatnosti kapitala, likvidnosni pokazatelji i koeficijenti financijske poluge. U izvješćima poput „Financial Stability Review“ i „Financial Stability Review“ analiziraju se kretanja financijske stabilnosti, dok se o stabilnosti bankarskog sektora EU-a može pročitati u „Financial Stability Review“. Banka za međunarodna poravnanja do sada je izdala tri publikacije. Prva se odnosi na provedbu Baesl III,provedenu u 2012.godini, druga također samo u produženom vremenskom razdoblju i treća koja odgovara na zbirne rezultate podataka. U zadnjem izvješću sudjelovalo je 210 banaka, s tim da ih je 109 pripadalo grupi 1 (međunarodno aktivne banke i koje imaju Tier 1 kapital veći od 3 bilijuna eura) ,a 101 grupi 2 (ostale baanke). Ova izvješća pratila su stavke poput: promjene kapitalnog omjera banaka po novopostavljenim uvjetima, promjene u definiciji kapitala koje donosi novi standard, povećanja ponderirane aktive kao posljedicu promjene definicije kapital, te financijsku polugu Basela III.

Manjak kapitala

Ukoliko bi se zahtjevi Basela III proveli u potpunosti i sadržavali promjene definicije kapitala kao i ponderirane aktive, manjak banke grupe 1 iznosio bi 3,7 milijardi € za CET1 minimalnih kapitalnih zahtjeva od 4,5%, što se diže na 208,2 bilijuna € za Cet1 ciljane razine od 7,0% (uključujući zaštitni sloj kapitala). Ukupni CET1 se držao minimalnih kapitalnih zahtjeva od 4,5%, te je manjak smanjen na 8,2 bilijuna € ili 68,7% manje nego što je to bilo u prethodnom izvješću. Također, CET1 ciljana razina od 7% prema minimalnim zahtjevima sa zaštitnim slojem kapitala je poštivana što se tiče banaka grupe 1; iznosi 175,9 bilijuna € odnosno, 45,8% je manji nego CET1 iz prethodnog izvješća.
Pod istim pretpostavkama, za banke grupe 2 manjak kapitala procijenjen prema Baselu III za CET1 prema minimumu od 4,5% iznosi 4,8 bilijuna €, odnosno 16 bilijuna € prema ciljanoj razini od 7,0%.

Kapitalni omjeri

Banka grupe 1 bilježi pad kapitala CET1 za više od 1/5, sa 10,8% na 8,5% (smanjenje od 2,3 postotna poena) ukoliko se pri računanju u obzir uzmu ponderirana aktiva i odbici prema Baselu III. CET1 kapital banka grupe 2 je manji (s 10,9% na 9,0%) i tako pokazuje da novi regulatorni okvir ima jači utjecaj na banke. Kapitalni omjeri Tier 1 banaka grupe 1 bi uprosjeku pale za 3,3 postotna poena, sa 12,0% na 8,7%, a ukupne kapitalni omjeri ove iste skupine smanjili bi se u prosjeku za 4,5 postotnih poena, sa 14,4% na 9,9%. Kao i kod CET1, banke grupe 2 pokazuju umjereniji pad Tier 1 kapitala s 11,4% na 9,5%, a pad ukupnih omjera kapitala sa 14,7% na 11,3.

Struktura kapitala

Banke grupe 1 sadrže udio od 86,0% CET1 kapitala u ukupnom kapitalu. Tier 1 i Tier 2 kapital iznosi 2,4% i 11,6% ukupnog kapitala banaka grupe 1. U okviru Basela III 67% ukupnog uzorka banaka grupe 1 drži CET1 i to je oko 90% ukupnog kapitala. Banke grupe 2 posjeduju nešto niži postotak, koji se kreće oko 80%. Udio CET1 kapitala je niži u ukupnom kapitalu i iznosi oko 74% za banke grupe 1 i oko 73% za banke grupe 2, dok Tier 1 i Tiet 2 posjeduju veće udjele.

Promjene u ponderiranoj aktivi

Povećanje rizikom ponderirane aktive uzrokuje smanjenje omjera kapitala u okviru Basela III. Spomenuto povećanje pospješuje:

1. Definicija kapitala koja mjeri promjenu ponderirane aktive kao rezultat predloženih izmjena u definiciji kapitala.

2. Podešavanje kreditne procjene (CVA) rizika (rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju): mjeri nove kapitalne zahtjeve za podešavanje kreditne procjene (CVA) rizika

3. Kreditni rizik druge ugovorne strane (CCR)

4. Knjiga trgovanja

Promjene u ponderiranoj aktivi uzrokovale su odstupanja i kod banke grupe 1 i kod banke grupe 2. Odstupanja ovise o opsegu kredita druge ugovorne strane i izloženosti knjige trgovanja koji privlače znatno veće kapitalne troškove u okviru Basela III.

6 TUMAČENJE REZULTATA I BUDUĆI TRENDOVI

Ekonomska kriza koja je pogodila brojna gospodarstva i imala globalni utjecaj na financijske i bankarske sustave stvorila je priliku za obnavljanje pogleda na rizike i regulaciju financijskog sustava. Na osnovu toga Basel III odredio je dva glavna cilja. Prvi cilj je ojačati globalni bankarski sustav kako bi se ostvarila elastičnost samog sustava i drugi je poboljšanje sposobnosti bankarskog sustava da apsorbira šokove koji su nastali utjecajem ekonomskog stresa.

„Uspješnost središnje banke da kroz ekspanzivne mjere monetarne politike poveća likvidnost financijskog sustava i nacionalne ekonomije te stvori temelje za ekonomski rast, ovisna je o očekivanjima i stupnju racionalnosti subjekata. Dok u uvjetima adaptivnih očekivanja ekonomski subjekti pate od novčane iluzije te nepravovremeno reagiraju na promjene veličine ponude novca, racionalna očekivanja podrazumijevaju postojanje ekonomskih subjekata koji su savršeno informirani, koji razumiju funkcioniranje ekonomskih zakonitosti i ispravno procesiraju javno dostupne informacije te s toga nisu žrtve novčane iluzije.“[30]

Kreditni portfelj i potencijale obaveze koje su evidentirane kao izvanbilančne stavke sukladno aktima svake banke i odredbama Odluke o klasifikaciji plasmanima i izvanbilančnim obvezama hrvatske banke ispituju tromjesečno. Tereti račun dobiti i gubitka za troškove ispravka vrijednosti plasmana po izvanbilančnim obvezama i tako korigira sadašnji financijski rezultat. Te ukoliko u budućem razdoblju zaista dođe do neispunjenja dospjelih obaveza dužnika to neće izazvati veliki poremećaj u poslovanju. A ako se promijeni situacija dužnika i on postane uredan nastat će izvanredni prihod koji će povećati financijski rezultat banke u razdoblju naplate potraživanja. Kao primjer navodi se podatak kako je udio potpuno

[30] Vidučić, B.,Ekonomska očekivanja i učinkovitost ekspanzivne monetarne politike, Financije danas, 2010., str.17.-18.

nadoknadivih plasmana i izvanbilančnih obveza vrlo visok i kreće se od 96,0% u 2005. do 96,8% u 2008. godini. To bi značilo kako je stupanj naplate potraživanja banaka vrlo velik. Da je udio djelomično nadoknadivih plasmana sve manji pokazuje podatak iz 2005. godine koji iznosi 2,5% te je u 2008. smanjen na 2,2%. Kad se radi o udjelu nenadoknadivih plasmana isto se primjećuje smanjenje s 1,5% u 2005. na 1,0% u 2008. godini. Prema ocijeni banaka stupanj naplativosti i sigurnosti plasmana i preuzetih izvanbilančnih obaveza vrlo je visoka, iz čega se može zaključiti kako je aktiva hrvatskih banaka jako kvalitetna. Podaci iz navedenog razdoblja (od 2005. do 2008.) predočuju kako je tri četvrtine aktive odnosno od 75% do 82% izloženo kreditnom riziku. To bi značilo kako banke moraju redovito procjenjivati kvalitetu svojih plasmana i na vrijeme reagirati kako ne bi ugrozile svoju stabilnost, profitabilnost i likvidnost u budućim razdobljima.[31]

[31] Vidučić, B.,Čimbenik stabilnosti poslovanja hrvatskih banaka, Financije danas, 2010., str 222.-226.

7 ZAKLJUČAK

Najsnažniji utjecaj na razvoj bankarskog sektora ima regulacija tržišta. Regulirano tržište povećava svoju važnost kvalitetnim informacijama koje se u posjedu banke. Razvijeniji bankarski sektor imaju one banke čije su države donijele zakone i pravila o tzv. prisiljavanju banke da objavi točne i provjerene informacije, raspoložive u potrebno vrijeme. kako bi bankarski sektor ostao zaštićen od globalnih utjecaja i kriza razvijen je niz od tri Baselska sporazuma (Basel I, II, III). Basel III je najčvršći sporazum i veže se za kapitalne zahtjeve bankarskog sektora kao i na njegove rizike s kojim se susreće u svjetskoj ekonomiji. Kad je riječ o hrvatskom bankarskom sektoru novi kapitalni zahtjevi ne bi smjeli stvarati veće poteškoće iz razloga visoke početne kapitalizacije. Iako se smanjuje broj banaka u Hrvatskoj proteklih nekoliko godina, to ne ometa rast njenog kapitala unatoč kriznom razdoblju minulih sedam godina. Stopa adekvatnosti kapitala porasla je zahvaljujući sporijem smanjenju jamstvenog kapitala banaka od kapitalnih zahtjeva potrebnih za pokriće rizika. Daljnji rasplet radnje u bankarskom sektoru ovisit će o spremnosti ispunjenja kapitalnih zahtjeva. Kad se navedeno pogleda i sažme dolazi se do konstatacije u kojoj je jasno kako složeni karakter poslovnih aktivnosti banke i novi odnosi unutar svjetskih financijskih tokova traže dodatne kapitalne zahtjeve radi očuvanja stabilnosti bankovnog sektora.

LITERATURA

Knjige:

1. Božina, L. (2008) Novac i bankarstvo, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“, Hrvatska

2. Casu, B., Girardone, C. i Molyneux, P. (2006) Introduction to banking, Pearson Education Limited, Harlow, Engleska

3. Pojatina, D. (2000) Tržište kapitala, Split: Ekonomski fakultet, Hrvatska

4. Rose, P. S. (2003) Menadžment komercijalnih banaka, MATE d.o.o. Zagreb, Hrvatska

5. Vidučić, Lj., Ivanov M. i Pečarić, M. (2010) Financije danas-: dijagnoze i terapije, Split: Ekonomski fakultet i Zagreb: Ekonomski fakultet, Hrvatska

Članci i studije:

6. Kundid, A., How much is the Choice of Capital Structure Important for Bank Profitability in Croatia (2012) Zagreb International Review of Economics & Business, Economics Faculty Zagreb, Vol. 15, pp. 53-68

7. Miletić, I., Nadzor banaka i stabilnost bankarskog sustava (2008), Ekonomska istraživanja, Vol.21, No.3

8. Pojatina, D., Dometi bankovnog posredništva (2004), Ekonomska misao i praksa, Vol. 13, No. 1, str. 75-94

9. Basel II, 2,5 and III implementation (2013), Financial Stability Institute, FSI Survey, dostupno na: http://www.bis.org/fis/fsiop2013.pdf

10. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems (2010), Basel Committee on Banking Supervision, June 2011., dostupno na: www.bis.org/publ/bcbs189.htm

11. Šehović, D., Ekspanzivna i restriktivna monetarna politika,2013

Ostali izvori:

12. www.consilium.europa.eu

13. www.eba.europa.eu

14. www.hnb.hr

15. www.hub.hr

DODATAK

POPIS SLIKA

Slika 1. Sadržaj CRD IV paketa

Slika 2. Struktura basela II

Slika 3. Broj banaka u Republici Hrvatskoj prema vlasničkoj strukturi

SAŽETAK

Stabilan bankarski sustav omogućuje normalno poslovanje financijskih institucija, zaštitu potrošača, kvalitetnu imovinu te adekvatnost kapitala. Velika pažnja pridaje se novim kapitalnim zahtjevima Basel III sporazuma o adekvatnosti kapitala. Zadaća adekvatnosti kapitala je pružanje bankovnih usluga svim potrošačima. Novi kapitalni zahtjevi Basel III sporazuma adekvatnost kapitala određuju na 8%, a također spominju dodatni kapital kao novu stavku kako bi se problemi, nastali svijetskom krizom, mogli otkriti i riješiti što prije. Jedan od glavnih ciljeva sporazuma je zaštititi financijsku stabilnost i osigurati što stabilniji gospodarski rast. Ovaj rad u svojoj jezgri proučava razvoj naprednih metoda mjerenja rizika, prati način na koji regulativne politike dotiču stabilnost, kao i učinke koji osiguravaju stabilnost bankovnog sektora, kako Republike Hrvatske tako i globalnog sustava, na duže vrijeme.

SUMMARY

A stabile banking system enables the normal operations of financial institutions, consumerprotection, quality assets and capital adequacy. Much attention is given to the new capital rquirements of Basel III agreement on the adequacy of capital. The task of the capital adequacy is toprovide banking services to all consumers. The new capital requirements of Basel III agreement determine the capital adequancy up to 8% and also mention the additional capital as a new item in order that the problems, incurred by the world crisis,could discover and resolve as soon as possible. On the main goals of the agreement is to protect the financial stability and ensure stable economic growth. This work is its core studies the development of advanced methods of measuring the risk, follows the wy in which regulatory policies touch stability as well as the effects that ensure the stability of the banking sector, both the croatian, as well as the global system, for a long time.